

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Hispanistika

Bakalářská práce

Martina Kohoutová

Postava La Malinche v chicanské literatuře

The figure of La Malinche in Chicano literature

Poděkování

Děkuji své vedoucí práce Mgr. Doře Polákové, Ph.D. za vstřícnost a cennou zpětnou vazbu při psaní práce.

Martina Kohoutová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1. srpna 2021

Martina Kohoutová

Klíčová slova (česky)

La Malinche, chicanská literatura, ženská literatura, conquista

Keywords (in English)

La Malinche, Chicano literature, female literature, conquista

Abstrakt (česky)

Bakalářská práce se zaměřuje na historickou postavu Malinche a její výskyt v chicanské literatuře. Prostor je věnován nejprve historii Malinche na základě historických pramenů a ženské chicanské literatuře obecně. Následně je vysvětlen vznik převážně negativního archetypu této postavy. Poté je Malinche ukázána ve zcela jiném světle v díle vybraných autorek chicanské literatury, kde můžeme na základě ukázek sledovat posun od původního archetypu. Poslední kapitola nabízí základní srovnání těchto dvou přístupů a poukazuje na hlavní rozdíly.

Abstract (in English)

This bachelor thesis focuses on the historical figure of Malinche and its occurrence in Chicano literature. The space is first devoted to the history of Malinche on the basis of historical sources and female Chicano literature in general. Subsequently, the origin of the predominantly negative archetype of this character is explained. Malinche is then shown from a different point of view in the works of selected authors of Chicano literature, where we can observe a shift from the original archetype on the basis of their books extracts. The last chapter offers a basic comparison of these two approaches and highlights the main differences.

Obsah

1) Úvod.....	7
2) Vymezení pojmů.....	8
a) Chicanos/as, chicanská literatura	8
b) La Malinche, Malintzin, Malinalli nebo Doña Marina?	9
3) La Malinche jako historická postava.....	12
a) Španělské prameny.....	14
b) Domorodé prameny.....	16
4) Archetyp La Malinche	18
5) Ženská chicanská literatura	23
a) Hlavní témata.....	25
Rasová, třídní a genderová diskriminace.....	25
Sexuální orientace	26
Mýtické postavy	26
b) Vybrané představitelky.....	27
Rosario Castellanos	27
Norma Alarcónová	27
Lucha Corpi.....	28
Adelaida del Castillo	28
Laura Esquivelová.....	28
Cherríe Moraga.....	28
6) La Malinche ve vybraných dílech chicanské literatury	30
7) Porovnání tradičního a chicanského vnímání postavy.....	36
8) Závěr.....	39
Resumé	41
Resumen	42
Citovaná literatura	43

1) Úvod

Conquistu můžeme zařadit mezi zlomové události lidstva, nebo minimálně Ameriky. To dokládá i fakt, že ačkoliv se většina událostí udála v první polovině šestnáctého století, jména, která tyto události vytvářela známe dodnes. Mezi ně patří i Malinche, indiánka, která se souhrou dějů stala součástí španělské družiny. Dnes je známa především jako překladatelka a milenka Hernána Cortése. Od šestnáctého století, kdy Malinche žila, už její životní příběh mnohokrát posloužil jako podklad pro román či literární postavu. Jak ale budeme moci pozorovat, přístup k ní byl často velmi rozporuplný. Mnozí autoři se nebáli této ženě přezdívat zrádkyně a svalovat na ní vinu za mnohé španělské činy. Cílem této práce je porovnat tento přístup s přístupem chicanských spisovatelek, tedy žen, které žijí na pomezí dvou kultur, nejčastěji mají latinskoamerický původ, ale většinu života strávily ve Spojených státech. To nám nabídne na Malinche poměrně kontrastní pohled.

Práce nejprve osvětluje otázky terminologie, tedy jak by se dala charakterizovat skupina chicanos/as, jejich literatura, a proč má Malinche hned několik jmen a jak tato jména vznikla. Nejprve se práce věnuje historicky podloženým faktům, která o Malinche máme a která tak vytváří základní přehled o jejím životě. Prostor je věnován i vývoji ženské chicanské literatury. Ve své druhé polovině práce směřuje k výskytu postavy Malinche v literatuře. Nejprve v té, která dala za vznik archetypu této postavy, který je převážně negativní, a po té v té chicanské. V obou kapitolách se jedná spíše o výběr autorů, u kterých je dobře prokazatelný jejich záměr a korespondují s cílem této práce, než že by se jednalo o kompletní výčet. To by u práce tohoto rozsahu ani nebylo možné. Závěr práce potom nabízí závěrečné porovnání těchto dvou přístupů a poukazuje na největší rozdíly.

2) Vymezení pojmů

a) Chicanos/as, chicanská literatura

Pojmem chicanos/as se nejčastěji označuje skupina obyvatel hispánského etnika žijící na území USA. Jedná se zejména o potomky Mexičanů, kteří po anexi mexického území Spojenými státy po Mexicko-americké válce mezi lety 1846-48 zůstali na původním území. V dnešní době toto území představují především jihozápadní státy jako je Arizona, Kalifornie, Nevada, Nové Mexiko, Utah a Texas. Po zmíněné anexi došlo k tomu, že se příslušníci mexického jazykového a kulturního pozadí stali občany zcela jiného státu. V průběhu historie se mezi chicanos/as začala řadit ale také početná skupina nově přicházejících hispánských imigrantů.¹ Původně toto označení neslo poměrně negativní konotaci, která se ovšem v průběhu historického vývoje a za přispění boje samotných chicanos/as zmírnila a pojem se stal víceméně neutrálním označením.

Jak název napovídá, chicanská literatura je literaturou této specifické části amerického obyvatelstva. K jejímu velkému rozvoji, a tím pádem také hlavnímu důvodu, proč je dnes takto samostatně definována, přispělo zejména Chicanské hnutí.² Toto společensko-politické hnutí odstartovalo v polovině minulého století obrozenecký proces na podporu chicanské identity a její ochranu, a to zejména v sociální a kulturní oblasti. Hlavním cílem bylo ubránit se vnějšímu tlaku, zachovat si svá kulturní a jazyková specifika a bránit se proti nežádoucím společenským jevům jako je rasismus nebo pracovní vykořisťování. Chicanos/as se chtěli ubránit nucené asimilaci s angloamerickým světem, kde byla jejich kultura brána jako ta „nižší“.³ Všechna tato témata se potom promítla i do samotné literatury, je tedy možné průřezově v literatuře identifikovat některé společné motivy. Jedná se o popis běžného života chicanské rodiny a komunity, její zvyky a společenské problémy. Z literatury je znát každodenní realita chicanos/as, tedy život mezi dvěma kulturami najednou, kdy člověk vlastně nepatří stoprocentně ani do jedné. Vytváří tím pádem protipól majoritní angloamerické literatury a představuje tak společnosti jinou kulturu s odlišnou historií a hodnotami.

Dalším specifikem chicanské literatury je, že není psána jen jedním jazykem, ale je psána jak španělsky, tak i anglicky. Některá díla dokonce můžeme nalézt v hybridním jazyce

---

¹ Hodoušek, Eduard. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Praha : Libri, 1996. ISBN 80-85983-10-9. str. 53.

² španělsky *el Movimiento*

³ Lobo, Patricia Alves. *Periferias hispánicas de los EEUU: la literatura chicana femenina como manifestación de los márgenes culturales estadounidenses*. *Cuadernos de Aleph*. 2016, 8. str. 2.

spanglish. Někteří autoři svá díla i sami do obou jazyků překládají nebo vycházejí sbírky, které oba jazyky kombinují.

Mezi hlavní představitele můžeme zařadit například Tomáše Riveru, Ernesta Galrzu a Rudolfa Anayu.⁴ Početnou skupinu tvoří ženské autorky, které významně přispěly k rozvoji a směřování celého hnutí. Bude jim v této práci dále věnována celá kapitola.

b) La Malinche, Malintzin, Malinalli nebo Doña Marina?

La Malinche, Malintzin, Malinalli, Doña Marina. To vše jsou v písemných pramenech označení pro jednu a tu samou osobu, a to přitom ani nepočítáme ještě různé přezdívky jako „la lengua“⁵ nebo „la traidora“⁶. Jak později zjistíme, nejen původ této osobnosti je opředen tajemstvími, ale už její pravé jméno vzbuzuje otázky. Množství a druh těchto označení je pravděpodobně stejně rozmanitý, jako byl její život. Pro zpřehlednění následné práce s prameny je dle mého názoru užitečné si nejprve vytvořit alespoň stručný přehled jmen. Stejně jako původ, je i tvar a význam jednotlivých jmen dodnes záhadou a vede se o nich mnoho spekulací. Odborníci se v mnohém neshodnou a mají své teorie, na něž člověk při studiu bezpochyby narazí.

Z historických pramenů se předpokládá, že jejím rodným jazykem byl nahuatl. Tím pádem by z tohoto jazyka vycházelo i její původní jméno, tedy Malinalli, což v překladu znamená „zkroucená tráva“⁷. Stejného jazykového původu je i jméno Malintzin.⁸ Nahuatl je aglutinační jazyk, slova tedy ze své podstaty tvoří pomocí různých prefixů a sufixů. Ve slově Malintzin si tedy můžeme všimnout, že kořen „Malin“ vychází z pravděpodobně původního jména Malinalli a „tzin“ je sufixem. To, co přesně tento sufix ve jméně Malintzin znamená, není zcela jasné, protože gramatika nahuatlu nám nabízí hned několik možností. Může vytvářet zdvořiliny nebo mít zdvořilostní význam. V prvním případě by došlo ke vzniku tvaru Malintzin pravděpodobně díky tomu, že jak víme z dobových kronik, Malinche pravděpodobně byla v momentech, kdy prožila nám dnes známé hlavní události svého života, velmi mladá. I do

---

⁴ Hodoušek, Eduard. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Praha : Libri, 1996. ISBN 80-85983-10-9. str. 52.

⁵ tlumočnice

⁶ zrádkyně

⁷ španělsky *hierba torcida*

⁸ Grillo, Rosa María. El mito de un nombre: Malinche, Malinalli, Malintzin. *Mitologías hoy*. 2011, Sv. 4. str. 16.

družiny Hernána Cortése přišla jako náctiletá, což mohlo v indiánech vzbuzovat přirozenou reakci nazývat tuto dívku zdobnělinou, jako „malou Malinalli“.⁹ Druhou možností je, že tento tvar vznikl v momentě, kdy začala Hernána Cortése doprovázet. Protože pro indiány bylo jeho jméno exotické, nazývali ho „mužem od Malinalli“¹⁰ a postupným zkracováním pouze Malinalli, ke kterému byla přidána koncovka „tzin“, aby byla ve jméně vyjádřena úcta k tomuto muži.¹¹ Je tedy zajímavé, že Malintzin původně bylo v podstatě mužským jménem.

S výše zmíněnými dvěma tvary souvisí i označení La Malinche. To patrně vytvořili Španělé z toho důvodu, že pro jejich rodný jazyk je tvar „tzin“ velice nepřirozený na výslovnost. Z důvodu podobnosti zvuků ho tedy pozměnili na „che“.¹² I v tomto případě ale toto jméno nejprve sloužilo jako označení pro Hernána Cortése, jak nám dokládá i kronika Bernala Díaz del Castillo.

Než půjdu dál, povím, že ve všech obcích, kterými jsme procházeli, i v jiných, kde se o nás doslechli, nazývali Cortése „Malinche“ a tak ho budu napříště jmenovat i já v každé zmínce o rozhovorech, které jsme vedli s kterýmikoliv Indiány, ať z této provincie, či z města Mexika, kdežto „Cortés“ mu budu říkat jen tam, kde se to hodí. Tu přezdívku dostal proto, že naše tlumočnice Marina byla s ním, zvláště když přišli rozmlouvat vyslanci nebo kasikové a ona tlumočila v mexickém jazyce, a proto Cortése nazývali „Marinin kapitán“, zkráceně „Malinche“.¹³ (Díaz del Castillo, 1980, Odeon, přeložil: Luděk Kult)

Doña Marina bylo čistě španělské označení, které Malinche získala při svém křtu, o kterém bude detailnější zmínka v následující kapitole. Marina je pouze latinskou variantou hebrejského Marie. Dodatek *doña*, v překladu paní, Marina získala až v průběhu svých služeb španělské družině, kdy prokázala svou oddanost, a toto přízvisko je tedy určitým vyjádřením úcty.

Existuje ovšem teorie, která v podstatě obrací výše uvedené teorie vzniku jednotlivých jmen a označuje je za příliš jednoduché a nelogické. Většinově tvrdí, že všechna další jména byla odvozena až od křestního Marina a tím pádem její původní indiánské jméno vůbec není známo. Pro nahuatl nepřirozené „r“ bylo nahrazeno za „l“, ze jména Marina tedy vzniklo Malina, a k tomuto tvaru se později přidávaly sufixy, jako „tzin“, a od toho se potom odvodily další tvary

---

⁹ Flores Farfán, José Antonio. La Malinche, portavoz de dos mundos. *Estudios de cultura Náhuatl*. 2006, 37. str. 122.

¹⁰ *el señor de Malinalli*

¹¹ Grillo, Rosa María. El mito de un nombre: Malinche, Malinalli, Malintzin. *Mitologías hoy*. 2011, Sv. 4. str. 16.

¹² Tamtéž. str. 16.

¹³ Antes que más pase adelante quiero decir cómo en todos los pueblos por donde pasamos e en otros donde tenían noticia de nosotros llamaban a Cortés Malinchí, y ansí lo nombraré de aquí adelante, Malinche, en todas las pláticas que tuviéremos noc cualesquier indios, ansí desta provincia como de la cibdad de México, y no le nombraré Cortés sino en parte que convenga. Y la causa de haberle puesto aqueste nombre es que, como doña Marina, nuestra lengua, estaba siempre en su compañía, especial cuando venían embajadores o pláticas de caciques, y ella lo declaraba en la lengua mexicana, por esta causa llamaban a Cortés el capitán de Marina y, para más breve, le llamaron Malinche. (Díaz del Castillo, 1989)

včetně Malinche tím, jak docházelo k jazykovým výměnám. Dalším argumentem pro tuto teorii je fakt, že se pravděpodobně nikdo nezajímal o původ jedné z mnoha indiánských otrokyň, mezi které původně La Malinche patřila, a už vůbec ne o její jméno. Pravděpodobně se dostala do povědomí až pro své činy v rámci španělské družiny, už jako křtěná Marina.¹⁴

Tak jako tak se patrně pravý původ jména, a možná obecně pravé jméno, Malinche nikdy nedozvíme. Ve svojí práci budu nejvíce využívat označení Malinche, protože je celkově v literatuře nejvíce využívanou variantou. Zároveň tím, že vzniklo syntézou nahuatlu a španělštiny, dle mého názoru nejvíce odpovídá také osobnosti samotné Malinche, tedy postavě spojující dvě kultury.

---

¹⁴ Flores Farfán, José Antonio. La Malinche, portavoz de dos mundos. *Estudios de cultura Náhuatl*. 2006, 37. str. 121 - 122.

3) La Malinche jako historická postava

Aby bylo možné později diskutovat o archetypu Malinche a o literárních postavách z něj vycházejících, je rozhodně nutné snažit se nejprve pochopit její příběh z historického hlediska a pokusit se získat fakta o jejím životě. Bohužel neexistuje žádná dobová publikace, která by se zabývala pouze samotnou Malinche, vychází se tedy pouze ze zmínek o ní v jednotlivých historických zdrojích. Nabízí se nám hned několik druhů pramenů. Z hlediska větší přehlednosti se domnívám, že je dobré je nejprve rozdělit na dvě základní skupiny, tedy španělské a domorodé. Pro obě skupiny platí, že je třeba na ně pohlížet kritickým pohledem a brát v úvahu zejména myšlenkové prostředí a okolnosti, ve kterých vznikaly.

Španělské prameny nejčastěji tvoří zápisy kronikářů tehdejší doby, ať už se jedná o přímé účastníky conquisty či nikoliv. Tito autoři vycházejí z kulturního prostředí katolického Španělska patnáctého a šestnáctého století. Je nutné mít na paměti, že zejména křesťanské smýšlení, hodnoty a kulturní základ se mohly významně otisknout do jejich díla. Dalším problematickým faktorem je skutečnost, že si autoři v mnohém odporují a poskytují jiné popisy stejných postav a událostí. V této práci budu pracovat zejména s kronikami Bernala Díaze del Castillo a Francisca Lópeze de Gómara. Nepopírám tím existenci jiných zdrojů, ale domnívám se, že cílem této úvodní kapitoly není porovnávat všechny dostupné zdroje, ale podat stručné shrnutí toho, co relevantní prameny o dané osobě vypovídají. Zmínění dva autoři bývají také nejčastěji citováni v sekundární literatuře zejména kvůli faktu, že pravděpodobně historicky mohli k osobnosti Malinche proniknout nejbliže, ačkoli Gómara jen zprostředkovaně.

Bernal Díaz del Castillo (1495/1496-1584) byl španělský voják, který se osobně zúčastnil Cortésova dobývání Mexika. Své rozsáhlé dílo *Historia Verdadera de la Conquista de la Nueva España* sepsal ke konci života a živě v něm líčí vlastní zážitky z dobývání. K psaní ho dovedlo zřejmě to, že se mu do rukou začala dostávat díla z per conquistou nepolíbených tvůrců, včetně Lópeze de Gómara, která vyzdvihovala zejména osobnost samotného Cortése. Je tedy pochopitelné, že to mohlo ve zkušeném conquistadorovi vzbudit vlnu nevole a vyprovokovat ho k reakci.¹⁵ Z hlediska problematiky historické přesnosti bychom měli při čtení Díazovy kroniky brát v úvahu zejména to, že dílo bylo sepsáno s odstupem mnoha let od samotných popisovaných událostí, což mohlo svádět autora například k domýšlení skutečností a vzniku mnoha nepřesností, a také fakt, že vlivem času došlo k modifikaci díla. Některé původní

---

¹⁵ Hodoušek, Eduard. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Praha : Libri, 1996. ISBN 80-85983-10-9. str.199.

rukopisy totiž byly ztraceny, původní stará vydání se od sebe liší délkou apod. Tyto nepřesnosti vznikaly zejména při prepisech a vydávání díla.¹⁶ Dnes dostupná *Historia Verdadera* tedy nemusí plně odpovídat počátečnímu Díazovu počínu.

Francisco López de Gómara (1511-1566) se tedy na rozdíl od Díaze conquisty neúčastnil, dokonce ani nikdy nevkročil na území Nového světa. K sepsání práce ho vedlo pravděpodobně jeho spojení s Hernánem Cortésem, působil totiž jako jeho kaplan. Při tvorbě *Historia general de las Indias* se opíral hlavně o jeho dopisy, výpovědi a vzpomínky dalších conquistadorů.¹⁷ Z toho důvodu se ovšem některé jeho zápisy liší od historických skutečností a jsou spíše jednostranné, opět je tedy nutné k jeho odkazu přistupovat s nadhledem.¹⁸

Hlavní překážkou při snahách získat pohled na danou věc z hlediska domorodých obyvatel je absence přímých písemných památek, kromě výjimek, jako jsou některé piktografické záznamy. Budeme tedy vycházet z kodexů, které byly zapsány na základě výpovědi indiánského obyvatelstva a vznikaly v průběhu conquisty nebo často až po ní. Jejich primárním cílem bylo často vytvoření záznamu o místních kulturách. Přestože se oproti španělským zdrojům o La Malinche nezmiňují tak často, jejich výhodou je velký obsah ilustrací, což nám dává jiný druh historické zprávy o této postavě.

V této práci použiji zejména *Florentinský kodex*, konkrétně dvanáctou knihu, a *Lienzo de Tlaxcala*, neboť v něm nalezneme nejčtenější zmínky o Malinche.

Autorem Florentinského kodexu je španělský mnich Bernardino de Sahagún. Přestože jeho hlavním úkolem v Novém světě bylo šířit křesťanství, domorodá společnost ho velice zaujala a stala se motivací pro jeho tvorbu. Jedná se o dvanáctidílný ilustrovaný rukopis psaný dvojjazyčně, španělsky a v nahuatlu, a vypovídá velice detailně o aztécké civilizaci a promlouvá k nám „hlasem poražených“.¹⁹ Dvanáctá kniha se zabývá zejména historií conquisty.

---

¹⁶ María, Carmelo Sáenz de Santa. Introducción. [aut. libro] Bernal Díaz del Castillo. *Historia Verdadera de la Conquista de la Nueva España*. Madrid : Alianza Editorial, 1989. str.vi-xii.

¹⁷ Hodoušek, Eduard. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Praha : Libri, 1996. ISBN 80-85983-10-9. str.330.

¹⁸ Lacroix, Jorge Gurriá. Prólogo. [autor knihy] Francisco López de Gómara. *Historia de la conquista de México*. Caracas : Biblioteca Ayacucho, 1979. str.xvi-xvii.

¹⁹ Oviedo, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana I. De los orígenes a la Emancipación*. Madrid : Alianza Editorial, 1995. ISBN 84-206-8151-2. str.139.

Lienzo de Tlaxcala je obrazový kodex, který měl za úkol zejména poukázat na podstatnou historickou roli města Tlaxcala v průběhu conquisty. Původní plátno ovšem zcela zmizelo, dnes tedy lze vycházet jen z několika pozdějších kopií.²⁰

Při práci s těmito domorodými prameny je třeba brát v úvahu jejich původnost, byly totiž editovány lidmi se španělskými kořeny a tím pádem je velice pravděpodobné, že i jejich obsah je ovlivněn západoevropským myšlením. Také dnes máme nejčastěji k dispozici jen jejich přepisy, tudíž je možné, že neobsahují ucelené informace či byly pozměněny.

a) Španělské prameny

V určení přesného místa narození Malinche se prameny neshodují. Díaz píše, že pochází z oblasti východního pobřeží, dnešní mexický stát Veracruz.²¹ Naopak dle Gómara je ze západu, konkrétně z oblasti Jalisca.²² V dnešní době se většina odborníků přiklání spíše k první verzi.²³ Přesné datum narození nebo délku života nelze s jistotou určit, pravděpodobně ale zemřela velmi mladá, ještě před dovršením třicátých narozenin, jak dokládá i fakt, že její manžel Juan Jaramillo se znovu oženil v roce 1527, ovšem existují důkazy o tom, že se Malinche ještě roku 1526 vrátila z neúspěšné Cortésovy expedice do Las Hibuelas. Její úmrtí tedy vychází na mezidobí těchto dvou událostí.²⁴

Pocházela z bohatých poměrů, její otec byl pánem několika obcí. Dle Díaze se ale zlomovou událostí stala pro Malinche jeho smrt. Matka se totiž provdala za jiného muže a narodil se jim syn. Patrně z důvodu ochrany dědictví bylo nutné se dcery zbavit, a tak byla prodána do otroctví indiánům na trhu v Xicalancu, odtud se poté dostala k pánovi z Potonchánu do Tabasca²⁵. Gómara naopak tvrdí, že nebyla zrazena svou rodinou, ale do Xicalanca ji za dob války unesli obchodníci.²⁶ Už v Tabascu ale pravděpodobně získala důležitou dovednost: schopnost mluvit

---

²⁰ Herren, Angela Marie. Representing and Reinventing Doña Marina: Images from the Florentine Codex and the Lienzo de Tlaxcala. *Latin American Indian Literatures Journal*. fall 2000, stránky 158-180. str. 161.

²¹ Castillo, Bernal Díaz del. *Historia Verdadera de la Conquista de la Nueva España*. Madrid : Alianza Universidad, 1989. ISBN 84-206-2580-9. str. 91.

²² Gomara, Francisco López de. *Historia de la conquista de México*. Caracas : Biblioteca Ayacucho, 1979. Sv. 65. ISBN 84-660-0017-8. str. 46.

²³ Ciestas, José Antonio Flores Farfán. La Malinche, portavoz de dos mundos. *Estudios de cultura Náhuatl*. 2006, 37. str. 118.

²⁴ Tamtéž. str. 119.

²⁵ Gomara, Francisco López de. *Historia de la conquista de México*. Caracas : Biblioteca Ayacucho, 1979. Sv. 65. ISBN 84-660-0017-8.

²⁶ Gomara, Francisco López de. *Historia general de las Indias y vida de Hernán Cortés*. Caracas : Biblioteca Ayacucho, 1979. Vol. 64. ISBN 84-660-0019-4. str. 54.

více jazyky. Nemohla by se zde totiž domluvit svým mateřským jazykem nahuatl, protože se zde používal mayský jazyk chontal.

Do družiny Hernána Cortése byla darována v březnu 1519 spolu s dalšími devatenácti dívkami a zlatem, jak popisuje Bernal Díaz ve své kronice:

„...a tento dar nebyl nic v porovnání s dvaceti ženami a se skvělou ženou mezi nimi, které se říkalo Doña Marina, protože tak byla pojmenována po svém křtu.“²⁷ (Díaz del Castillo, 1989)

Jak je zřejmé z předchozí ukázky, byla původně Malintzin pár dní po přivedení mezi Španěly pokřtěna na Marinu a tím se pravděpodobně, spolu se zbytkem darovaných žen, stala jednou z prvních křesťanek na americké půdě. Cortés pak tyto nové křesťanky rozdělil mezi muže ze svojí družiny. Marinu, protože prý byla velmi pohledná, dostal Alonso Hernández Portocarrero. V době Portecarrerovy nepřítomnosti ovšem Marina pobývala se samotným Cortésem. Později se jim narodil syn, kterého pojmenovali Martín. Jejich vztah ovšem nikdy nebyl oficiální, La Malinche byla manželkou šlechtice Juana Jaramilly.²⁸

Pravděpodobně hlavním důvodem, proč se Malinche zapsala navždy do historie, je její podstatná úloha překladatelky během conquisty. Je jasné, že pro Španěly byla role překladatele nezbytná od začátku jejich působení na novém kontinentu. Dízlem hojně zmiňovaný překladatel je Jerónimo de Aguilar. Tento Španěl se naučil jeden z mayských jazyků, když se po zablouzení dostal do otroctví jednoho kmene. Jednoho dne se setkal s Cortésovou výpravou, která putovala daným územím, a od té doby byl osvobozen a stal se jejím členem. Jak ovšem Cortés postupoval dále Střední Amerikou, dostával se na území, kde už mu Aguilarova jazyková vybavenost přestávala stačit. Jak už bylo zmíněno dříve, Malinche díky pobytu na různých místech v rámci říše ovládala dva indiánské jazyky, ze začátku ovšem ne španělštinu. Stalo se tedy, že začala překládat Aguilarovi a ten pak vše do španělštiny přetlumočil. Později se ale španělsky naučila také, stala se tak plnohodnotnou tlumočnicí a doprovázela Cortése na všech výpravách. Její silnou stránkou pravděpodobně nebyla jen jazyková znalost, ale zároveň mohla conquistadory seznamovat s kontextem místní kultury a smýšlením a dávat tak jejich počínání více do kontextu.

---

²⁷ “...y no fue nada este presente en comparación de veinte mujeres, y entre ellas una muy excelente mujer, que se dijo doña Marina, que así se llamó después de vuelta cristiana.”

²⁸ Castillo, Bernal Díaz del. *Historia Verdadera de la Conquista de la Nueva España*. Madrid : Alianza Universidad, 1989. ISBN 84-206-2580-9. str.94.

Ze španělských pramenů člověk převážně získává dojem, že byla pro conquistu nepostradatelnou a výjimečnou ženou, jak dokládají i pochvalná slova Díaze:

„...a stejně jako Doña Marina ve všech válkách v Novém Španělsku, Tlascalce a Mexiku, byla skvělou ženou a dobrou překladatelkou, jak později řeknu [...] a Doña Marina měla hodně na práci a naprosto velela indiánům v celém Novém Španělsku“²⁹ (Díaz del Castillo, 1989)

Ne všechny prameny jsou ovšem tolik oslavné a uctivé. To dokládá i možná překvapivý fakt, že v Cortésových *Cartas de relación*, ve kterých zpravuje Karla V. o průběhu conquisty, je Marinino jméno zmíněno pouze jedinkrát. Už jen kvůli tomu, že byly dopisy určeny králi, je ovšem jasné, že zde nebyl prostor pro osobní záležitosti a bylo pro něj důležité se ukázat v dobrém světle a soustředit pozornost především na sebe a svoje činy.

Celkově se dá říci, že kromě dílčích událostí conquisty, kde je Malinche popisována spíše jako užitečný nástroj pro překlad a poslušná žena, nelze o její povaze a osobní historii získat ani celistvou ani příliš detailní představu.

b) Domorodé prameny

Jak již bylo uvedeno, Lienzo de Tlaxcala i Florentinský kodex nám nabízí vůbec první obrazový záznam Malinche. Na první pohled je si v obou dílech vzhledově velice podobná. Nejčastěji je oděná v tradičním indiánském oděvu *huipil* nebo v dlouhé sukni s tunikou. Někdy je její šat jednoduchý, někdy naopak hojně zdobený. Na jednotlivých obrázcích ji vidíme zejména v roli překladatelky, kdy stojí po boku španělských mužů. Ruce má často vztaženy směrem k předmětu překladu nebo účastníkům konverzace. Vzhledové rozdíly vidíme zejména v úpravě vlasů, které má na plátně z Tlaxcaly rozpuštěné a v kodexu upravené v účesu. V prvním zmíněném kodexu také nosí boty španělského typu a ve druhém bývá bosa. Je ovšem velice pravděpodobné, že samotní umělci ji nikdy nespátřili, což vychází z faktu, že se její podoba od sebe mírně liší i v rámci těchto dvou děl.

Dvanáctá kniha Florentinského kodexu obsahuje celkem sto šedesát jedna obrazů, ale Malinche je zde zobrazena bohužel jen sedmkrát. Jedná se o události, jako jsou setkání Cortése s Moctezumou, předání Moctezumových darů Cortésovi a podobně. Vždy se nachází v roli

---

²⁹ „...y como doña Marina en todas las guerras de Nueva España, Tlascalca y México fue tan excelente mujer y buena lengua, como adelante diré [...] y la doña Marina tenía mucho ser y mandaba absolutamente entre los indios en toda la Nueva España“

překladatelky. Oproti tomu byli umělci z Tlaxcali mnohem velkorysejší a z celkových čtyřiceti osmi obrazů conquisty ji spatříme na dvaceti, někde dokonce samostatně, nikoliv jako pouhý Cortésův stín.³⁰

O osobnosti Malinche toho z obrazů bohužel není možné mnoho vyvodit. Dle odborníků ovšem lze z obou děl vyčíst, že Malinche byla ženou urozeného původu. Patrně byla obecně i tímto způsobem vnímána s určitou dávkou respektu. To dokládá i její přítomnost u důležitých událostí. Pokaždé ale spíš hájí španělské zájmy, než aby vystupovala sama za sebe. Zajímavý je fakt, že ve dvanácté knize ji nalezneme hlavně uprostřed mírumilovných a přátelských setkání mezi conquistadory a indiány, kdežto v kodexu Lienzo je také součástí bojů, a to nejen po boku Cortése, ale i jako součást španělské družiny.³¹

Celkový dojem, který získáváme, je poměrně skromný. Bezpochyby byla dobrou překladatelkou a diplomatkou. O jejím osobním životě ale nic nového nezjistíme. Mírnou útěchu nám může přinést skutečnost, že se jedná o vůbec první jinou než písemnou zmínku o Malinche.

---

³⁰ Herren, Angela Marie. Representing and Reinventing Doña Marina: Images from the Florentine Codex and the Lienzo de Tlaxcala. *Latin American Indian Literatures Journal*. fall 2000, stránky 158-180. str. 164-165.

³¹ Tamtéž. str. 168.

4) Archetyp La Malinche

O tom, že se Malinche stala v průběhu historie archetypem a kolem její osobnosti vznikl mýtus svědčí i to, že po vyhledání dotazu *malinchismo* ve výkladovém slovníku Španělské královské akademie se nám dostane tohoto vysvětlení:

Postoj toho, kdo projevuje náklonnost k cizímu a pohrdá svým vlastním.³² (Real Academia Española)

Jak se ovšem stalo, že se z překladatelky stala negativní hrdinka a z jejího jména se odvodilo slovníkové heslo? Abychom získali komplexní odpověď na tuto otázku je třeba nahlédnout do dějin literatury.

Z předchozí kapitoly je jasné, že negativní povědomí o osobnosti Malinche nevzniklo v době jejího života, minimálně tak to vyplývá z četby dobových pramenů od Hernána Cortése, Bernala Díaze del Castillo nebo Francista Lópeze de Gómara. Je pravda, že Cortés nám pro to opravdu moc prostoru nezanechal vzhledem k tomu, že v jeho Dopisech Malinche nehraje téměř žádnou roli. Ovšem i vyjadřování Lópeze de Gómara je poměrně neutrální a bez přehnaných emocí, ať už jakýchkoliv. Teprve Díaz del Castillo se vyjadřuje oproti dvěma předchozím mnohem emotivněji. Přidává jí před jméno označení *doña* a nebrání se ani slovům chvály. V jeho očích je zejména ženou, která se stane správnou křesťankou a slouží svému pánu a jeho španělské družině. Její obraz odpovídá preferovanému obrazu ženy v soudobé španělské společnosti postavené na křesťanských základech. Dokonce její příběh ve svých pamětech připodobňuje k Josefovi z První knihy Mojžíšovy.³³ Přestože sami kronikáři ani Cortés negativní archetyp Malinche nevytvořili, sepsali ale vlastně základ pro všechny ostatní, kteří budou s postavou dále pracovat, ačkoliv, jak již bylo řečeno, je možné dosti pochybovat o jejich historické přesnosti. Tímto základem je zejména zaznamenání její přítomnosti při rozhodujících událostech conquisty, jako je například masakr v Cholule, ke kterému dle Díaze došlo poté, co Malinche upozornila na plánovaný útok indiánů na Španěly a tím pak dala příležitost Cortésově družině ho odvrátit a reagovat. Logicky pak tyto události a jejich účastníky vykládá každá strana jinak a ze strany indiánů tak Malinche působí jako naprostá zrádkyně. Jak velký ale reálně měla tato žena vliv a zda je možné takto nálepkovat překladatelku, asi navždy zůstane otázkou.

---

³² Actitud de quien muestra apego a lo extranjero con menosprecio de lo propio.

³³ Díaz del Castillo, Bernal. *Historia Verdadera de la Conquista de la Nueva España*. Madrid : Alianza Universidad, 1989. ISBN 84-206-2580-9. str. 92.

Z celého koloniálního období nemáme o Malinche žádné významnější zmínky. Ani dnes známí spisovatelé této doby s její postavou nijak nepracovali.³⁴ Zlom přináší až Mexická válka za nezávislost (1810-1821), ze které se začíná utvářet nový samostatný stát Mexiko, který se musí začít vypořádávat se svojí minulostí a budovat vlastní hodnoty a identitu. Tak začíná vznikat poměrně kontrastní pohled na jednotlivé historické události, které nové Mexiko začíná vyprávět z jiného úhlu pohledu, než jak tomu bylo očima Španělů. Jednou z těchto událostí je i conquista. Na příkladu Malinche můžeme tuto změnu pozorovat například v románu *Xicoténcatl*. Zabývá se událostmi conquisty a vyšel anonymně pravděpodobně kolem roku 1826.³⁵ Jedná se o první známé použití Malinche jakožto literární postavy, pokud necháme stranou polemiku ohledně důvěryhodnosti původních historických zdrojů, a její vykreslení jakožto špatné hrdinky a stal se tak podkladem pro další práci s touto postavou.³⁶ Autor při práci využívá pouze jméno Doña Marina, což pravděpodobně značí jeho vnímání Malinche jako značně „poevropštěné“. V celém textu rozhodně nehraje hlavní roli, ale je spíše protipólem pro Teutilu, hrdinku vyobrazenou jako pravou vlastenku, která se na rozdíl od Mariny nevrhává do náručí Španělů a naopak odmítá jakoukoliv asimilaci a spolupráci s nimi.³⁷ Zajímavé také je, že ačkoliv možná jediná jistá informace, kterou o Malinche máme a historici se na ní shodují, tedy to, že byla tlumočnicí, anonymní autor v knize zcela vynechává, ačkoli jde, ať už stojíme na kterékoliv straně, vzhledem k době a okolnostem významný rys. Obecně se zde jedná o postavu, která se s lehkostí odvrátila od svého vlastního národa a zradila ho ve svůj vlastní prospěch. Autor ovšem neustále poukazuje na její „malost“ tím, že pravidelně připomíná, že se jedná o pouhou otrokyni a zdůrazňuje Cortésovu nadřazenost.³⁸ Všechny tyto dojmy ještě potvrzuje následující úryvek, ve kterém je Malinche přirovnávána k jedovatému hadovi.

„Je to možné, velký Pane?!“ zvolal po dlouhém a hlubokém tichu, „je možné, aby existovala taková zrada a tolik duplicity a tolik falešnosti, tolik umělosti a tolik hanby? Ta nedůstojná americká sprostá dcera těchto prostých krajů, tisíckrát odpornější než ti, kteří ji zkazili, úmyslně zneužila upřímnost mého srdce. Kdo mohl čekat jed v jejich sladkých slovech? Laskavých a skromných pohledech, tlukotu srdce, neustálých projevech její zranitelnosti: Hodí se to všechno na zrádce, přestože opustila cizoložnou postel? Když v sobě nese ovoce své zločinecké lásky...

---

³⁴ Cypess, Sandra Messinger. *La Malinche in Mexican Literature: From History to Myth*. Austin : University of Texas Press, 2010. ISBN 978-0-292-78960-9. loc.240.

³⁵ Tamtéž. 248.

³⁶ Del Pozo González, Leila a Fleck, Gilmei Francisco. Brief Notes on the Portrayal of the Character Malinche in the English Translation of the First Latin American Historical Novel *Xicoténcatl*. *International Journal of Language and Literature*. prosinec 2017, Sv. 5, 2. str. 9.

³⁷ Cypess, Sandra Messinger. *La Malinche in Mexican Literature: From History to Myth*. Austin : University of Texas Press, 2010. ISBN 978-0-292-78960-9. loc. 953.

³⁸ Tamtéž. loc. 1021.

Jak strašné! Jak ohavné! A moje srdce dokázalo zapomenout na čistou a nebeskou Teutilu kvůli takovému jedovatému hadovi!³⁹ (Anonymní, leden 2017)

Jedná se pravděpodobně o paralelu s biblickým hadem, který svedl Evu na scestí. Autor totiž zobrazuje Malinchinu sexualitu velice negativně, je prostou svůdnicí, která využívá svých ženských zbraní, a nazývá ji jako „hanebnou prostitutku“⁴⁰ (Anonymní, leden 2017) a jejího syna nazývá „ovoce zločinecké lásky“⁴¹ (Anonymní, leden 2017).

Ze stejného období potom v podobném duchu s Malinche pracuje také Eligio Ancona (1835-1893) ve svém románu *Los mártires del Anáhuac* (1870). Tato kniha, podobně jako Xicotécatl, je silně vlastenecká a zavrhuje imperialistickou dominanci spolu s conquistou, jakožto symbol krutosti. Ani v jeho díle ale není Malinche hlavní postavou, ale spíše představitelkou motivu zrady.⁴²

K dalšímu formování stereotypního pohledu na naši hrdinku významně přispěl Ireneo Paz (1836–1924). Jedná se o dědečka slavného mexického básníka Octavia Paze, který je znám zejména pro svůj zájem o tematiku národních dějin.⁴³ Malinche věnoval prostor ve svých knihách *Amor y suplicio* (1873, Lásky a trápení) a *Doña Marina* (1883). Profesorka latinskoamerické literatury Sandra Messinger Cypessová zdůrazňuje, že při práci s jeho texty musíme brát v úvahu zázemí, ze kterého autor pocházel. Byla to totiž vyšší třída, která měla tradiční patriarchální přístup k rodině, byla ovlivněna katolickou vírou a byla hierarchická a to samozřejmě i v rámci genderu.⁴⁴ Na rozdíl od předchozích dvou autorů už není čistě odmítavý vůči Španělům a upozorňuje na změnu doby a fakt, že současní Španělé již nepředstavují jen zlo, ba mají co nabídnout. Dokonce ve spojení s indiány vytváří nový lid, tedy Mexičany, což

---

³⁹ —¿Es posible, ¡gran Dios! —exclamó después de un profundo y largo silencio—, es posible tanta perfidia, y tanta doblez, y tanta falsedad, y tanto arte, y tanta infamia? Esa americana indigna, hija espúreade estas sencillas regiones, mil veces más detestable que sus corruptores, ha abusado indignamente de la franqueza de mi corazón. ¿Quién hubiera podido descubrir el veneno de sus dulces palabras? Aquellas miradas tiernas y modestas, aquel palpitante del corazón, aquellas alarmas continuas contra su flaqueza: ¿cabe todo esto en una pérfidaal salir de un lecho adúltero? —¿Y cuándo? Cuando en su seno lleva el fruto de su amor criminal... ¡Oh horror! ¡Oh abominación!... ¡Y mi corazón ha podido olvidar a la pura y celestial Teutila por una serpiente tan venenosa!

⁴⁰ *indigna prostituta*

⁴¹ *el fruto de su amor criminal*

⁴² Cypess, Sandra Messinger. *La Malinche in Mexican Literature: From History to Myth*. Austin : University of Texas Press, 2010. ISBN 978-0-292-78960-9. loc. 1260.

⁴³ Hodoušek, Eduard. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Praha : Libri, 1996. ISBN 80-85983-10-9. str. 415.

⁴⁴ Cypess, Sandra Messinger. *La Malinche in Mexican Literature: From History to Myth*. Austin : University of Texas Press, 2010. ISBN 978-0-292-78960-9. loc. 1445.

nemůže být jinak než pozitivní. Ireneo v sobě nezapře pravého romantika, a tak i jeho verze conquisty je založena na vztazích a emocích. Příběh La Malinche je vystavěn na její neskonalé lásce vůči Cortésovi, kvůli které právě zradí svůj národ.⁴⁵ Kvůli zmíněnému postavení žen ve společnosti ale v Pazově tvorbě ženy nemají vlastní hlas a jsou spíše předmětem obchodu. V *Lásce a trýzni* i *Doñe Marině* pak najdeme milostné příběhy, které se změněnými jmény v podstatě kopírují ten Malinche a Cortése, alespoň tak, jak ho Paz vnímal. Opakovaně se zde také objevuje motiv, kdy si žena zvolí španělského muže místo indiánského, pravděpodobně tak zdůrazňuje atraktivitu španělské společnosti a dává najevo pozitivitu spojení těchto dvou kultur.

Publikace zmíněných dvou románů Ireneae Paze vyvolala zájem i mezi dalšími autory. Do poloviny minulého století vznikla celá řada knih, která se věnovala Malinche samotné, některé byly dokonce prezentovány jako odborné publikace, ovšem k realitě, alespoň té z dobových kronik, měly daleko. Spojovalo je zejména okouzlení romantickým příběhem Cortése a Malinche, který přebíraly.⁴⁶

Stejně jako dědeček se ani Octavio Paz (1914–1998) tématu osobnosti Malinche nevyhnul, a to konkrétně ve své esejistické tvorbě. V kapitole „Los hijos de la Malinche“ knihy *El laberinto de la soledad* (1950, *Labyrint samoty*) nám představuje svůj pohled, který je dle mnohých reprezentativní pro polovinu dvacátého století.⁴⁷ Tématem celé jeho sbírky je mexická identita. Na rozdíl od předchozích, literát s Malinche nepracuje jako s postavou, ale spíše se zamýšlí nad jejím poselstvím. Nazývá ji „mexickou Evou“ a vyjadřuje se o ní zejména ve spojení s Cortésem.

Proto je hispánská představa, která nás nutí vycházet z Cortése a zahrnout Malinche, dědictvím několika výstředních lidí - kteří nejsou ani čistě bílí. Totéž lze říci o domorodé propagandě, kterou podporují také radikální kreolové a mestici, aniž by jí indiáni vůbec věnovali pozornost. Mexičan nechce být indiánem nebo Španělem. Ani z nich nechce pocházet. Popírá je. A neidentifikuje se jako mestic, ale jako abstrakce: je to člověk. Je dítětem nikoho. Začíná sám sebou. ⁴⁸ (Paz, 1998)

---

⁴⁵ Cypess, Sandra Messinger. *La Malinche in Mexican Literature: From History to Myth*. Austin : University of Texas Press, 2010. ISBN 978-0-292-78960-9. loc. 1494.

⁴⁶ Tamtéž. loc. 1933.

⁴⁷ Tamtéž. loc. 1993.

⁴⁸ Por eso la tesis hispanista, que nos hace descender de Cortés con exclusión de la Malinche, es el patrimonio de unos cuantos extravagantes —que ni siquiera son blancos puros—. Y otro tanto se puede decir de la propaganda indigenista, que también está sostenida por criollos y mestizos maniáticos, sin que jamás los indios le hayan prestado atención. El mexicano no quiere ser ni indio, ni español. Tampoco quiere descender de ellos. Los niega.

Z předchozí ukázky je jasně cítit problematičnost vztahu Mexičanů k Malinche. Paz ji na jednu stranu uznává jakožto předka, ale zdůrazňuje rozpolcenost mexické identity. Mexičan podle něj nechce být ani indiánem, ani Španělem, ale ani potomkem Malinche a Cortése, protože jak píše o pár odstavců výše: „mexický lid neodpustí La Malinche její zradu“⁴⁹ (Paz, 1998). Nachází se tedy v nekonečném labyrintu, ze kterého možná ani nevede cesta. I jeho vykreslení La Malinche má poměrně negativní charakter.

Ve vnímání Malinche zmíněnými autory je určitě možné najít podobnosti. Podstatným faktem je, že se jedná pouze o muže, což se předpokládá i u anonymního autora Xicotécatlu, kteří vyrostli ve společnosti postavené patriarchálním způsobem na převážně křesťanských základech. To jistě pomohlo k vnímání této ženy poměrně necitlivě a černobíle, pouze jako objektu mužského zájmu. Dalším faktem ovšem je již několikrát zmiňovaná problematičnost důvěryhodnosti a přesnosti historických pramenů a nedostatek detailních informací, což přirozeně nahrává k vytvoření si vlastního obrazu na základě svých odhadů a představ. Jak ale brzy zjistíme, i odkazu Malinche se později dostalo většího přijetí.

Y no se afirma en tanto que mestizo, sino como abstracción: es un hombre. Se vuelve hijo de la nada. Él empieza en sí mismo.

⁴⁹ *el pueblo mexicano no perdona su traición a la Malinche*

5) Ženská chicanská literatura

Přestože prvotní impuls pro vznik samostatné chicanské literatury můžeme připsat mužům, a to zejména v šedesátých letech minulého století jako součást Chicanského hnutí, ženy rozhodně nezůstaly v pozadí, ačkoli k hlavnímu rozmachu jejich literatury došlo až v osmdesátých letech minulého století. Dokonce by se dalo říci, že muže v mnohém předběhly, ať už se jedná o společenský dopad či rozmanitost psaní. Právě z těchto důvodů bezpochyby stojí za to zabývat se jí samostatně.

I na ženské autorky se dá vztáhnout obecná charakteristika, že tvoří součást opozice k většinové angloamerické společnosti jakožto složka hispánského minoritního etnika. Snaha vymezit se vůči většinové společnosti a upozornit na s tím související problémy ovšem nebyla jediným impulsem pro ženskou tvorbu. Jak upozorňuje i česká odbornice na gender Jiroutová Kynčlová ve svých článcích zabývajících se chicanskou problematikou, právě sociální pohlaví sehrálo také velkou roli.⁵⁰ Tradičním založením byla chicanská společnost totiž velice patriarchální se značně maskulinní rétorikou. Chicanské hnutí El Movimiento by bylo možné svým způsobem v tomto směru označit za pokrytecké, protože ačkoli vlastně samo hlásalo, že jeho hlavním cílem je rovnost a boj proti rasové a třídní diskriminaci, tak tomu svým vnitřním uspořádáním rozhodně neodpovídalo. Vnitřně bylo poměrně hierarchické a homogenní.⁵¹ Ženy jaksi zůstávaly v pozadí a jejich postavení nijak zvlášť nikoho nevzrušovalo. I přes tuto kritiku ale nemůžeme popřít, že právě to chicanské ženy vyburcovalo k tomu, aby se vydaly na cestu hledání svého vlastního hlasu a boje za svá práva. Byla to právě literatura, která se pro ně tou dobou stala vhodnou platformou pro reflexi a vyjádření se. Neznamená to, že by šla zcela proti muži vedenému El Movimiento a snažila se na něj útočit, ostatně některá základní témata mají společná, ale spíše přidává svá vlastní. Z předchozích vět by bylo možné vyvodit, že v podstatě vzniklo feministické hnutí s jasnými cíli. To ovšem není úplná pravda. Feministická odborná literatura samozřejmě tvoří součást chicanského literárního korpusu, nejedná se však o jedinou či převládající složku, neboť tou je krásná literatura, která se těší velké popularitě. Beletrie umožňuje zprostředkovávat stanoviska a myšlenky mnoha kreativními způsoby a zacílit tak na

---

⁵⁰ Jiroutová Kynčlová, Tereza. Teorie (mexicko-americké) hranice: Mestické vědomí Glorie Anzaldúy. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. 2012, 2. str. 53.

⁵¹ Tamtéž. str.53.

velké množství čtenářů a zprostředkovat jim nejen vhléd do kultury, ale neméně podstatný umělecký zážitek.

Autorky to zprvu neměly lehké ani při publikování svých děl. Není to tak, že by před rozkvětem v osmdesátých letech minulého století žádná chicanská literatura nevznikala, ovšem v rámci vydávání byla dávána přednost zejména mužským autorům. Až vzdělání, cílevědomost a odvaha umožnily dnes známým autorkám prorazit.⁵² Za zlomové, nebo minimálně hodně podstatné, můžeme označit vydání antologie *This Bridge Called my Back*⁵³ s příznačným podtitulem *Writings by Radical Women of Color* z roku 1981, kterou editovaly Cherríe Moragaová a Gloria Anzaldúová. Sborník obsahuje texty nejen chicanských spisovatelek, ale i příslušnic jiných ras a etnik. Všechny je ale spojuje společný boj za svá práva a svobodu, často velmi otevřeně feministický. Cíl jejího vydání a symboliku názvu skvěle vystihují následující slova editorky Moragaové z úvodu:

Tato kniha je napsána pro všechny ženy v ní zmíněné a pro všechny, jejichž životů se dotknou i ty naše. Jsme rodina, která se nejprve poznala jen v našich představách a spojila se na těchto stránkách, aby učinila víru realitou a ukázala všechna naše já, aby se s touto realitou tvrdě vypořádala.

Jde o fyzický a psychický boj. Jde o intimitu, touhu po životě mezi námi všemi, o nespokojení se s ničím menším než je svoboda, a to ani v těch nejsoukromějších aspektech našich životů. Jde o celkovou vizi.

Za tuto vizi ženám propůjčuji své tělo. Tento most zvaný moje záda.⁵⁴ (Moraga, 1983)

Tento soubor textů tedy přinesl do světa literatury mnoho témat a vyjádření mnoha žen. Tematicky se jedná o velmi široké spektrum, včetně negativních společenských jevů, jako je diskriminace a násilí, ale i takových, jako jsou například historie a kulturní dědictví. Dalo by se říci, že tím otevřel cestu pro další tvorbu chicanských žen a z hlediska množství prodaných

---

⁵² Delgadillo, Theresa. La aparición de la literatura chicana femenina. *Revista de la Universidad de México*. 2004, N° 3. str.70.

⁵³ španělsky vyšlo 1988 jako *Esta puente, mi espalda: Voces de mujeres tercermundistas en los Estados Unidos*

⁵⁴ This book is written for all the women in it and all whose lives our lives will touch. We are a family who first only knew each other in our dreams, who have come together on these pages to make faith a reality and to bring all of our selves to bear down hard on that reality.

It is about physical and psychic struggle. It is about intimacy, a desire for life between all of us, not settling for less than freedom even in the most private aspects of our lives. A total vision.

For the women in this book, I will lay my body down for that vision. This Bridge Called My Back.

výtisků je pravděpodobné, že pocity a nástrahy každodenního života hned několika dlouhodobě utlačovaných skupin obyvatelstva dostal do povědomí široké skupiny společnosti.

a) Hlavní témata

Ženská chicanská literatura sdílí určitá základní témata a motivy. Chtěla bych se jim postupně věnovat. Rozhodně se ovšem nejedná o kompletní nebo přehnaně škatulkující seznam, jednotlivá témata také se sebou vzájemně souvisí a jsou hodně propojena.

Rasová, třídní a genderová diskriminace

Zejména tato tři první témata mají chicanské spisovatelky společná nejen se zbytkem chicanských spisovatelů, zabývajících se sociální problematikou, ale také s jinými etnickými menšinami, v USA zejména s afroamerickou. Stejně jako Afroameričané, byli i Latinoameričané vnímáni jako „nečistí“ a byli spojováni s praktikami jako je otroctví. Celkově jsou lidé tmavé barvy pleti bráni jako ti ze třetího světa, se všemi z toho plynoucími stereotypy, jako je nízká úroveň vzdělání a kultury.

Podstatnou roli barvy kůže, která se významně promítla i do feministického hnutí, zdůrazňuje i Cherríe Moragová v úvodu do zmiňované antologie *This Bridge Called my Back*. Dle ní je totiž velice smutnou pravdou, že přestože na povrchu vypadá, že všechny feministky v rámci hnutí táhly za jeden provaz, nebyla to tak úplně pravda. I mezi nimi existovala rasová diskriminace. Ve vedení povětšinou stály hlavně bílé feministky, které sice svým barevným kolegyním říkaly sestry, přesto se k nim však zcela rovně nechovaly. Ženám jiné barvy pleti se nedostávalo prostoru pro vlastní vyjádření a řešení problémů, které byly pro ně specifické. Jako by ženy ve vedení hnutí nechápaly, že tyto ženy se musí dennodenně vypořádávat kromě genderové diskriminace také s tou rasovou.⁵⁵

---

⁵⁵ Moraga, Cherríe. Preface. [editace] ed. Gloria Anzaldúa, ed. Cherrí Moraga. *This Bridge Called my Back*. Watertown : Kitchen Table: Women of Color Press, 1983. str. xvi-xviii.

Sexuální orientace

Sexuální orientace patří historicky mezi silně tabuizovaná témata, takže se přirozeně s tím spojená diskriminace vyskytla i mezi chicanos/as. Homosexualita byl jev, který byl ve společnosti menšinový a nepřijímaný. Nejedná se ale o čistě ženské téma, protože do hnutí El Movimiento, dle jeho většinového smýšlení nespádali ani gayové.⁵⁶ Tradiční heterosexuální představy o ženách nabouraly v tomto ohledu poměrně revoluční autorky jako Cherríe Moragová, Gloria Anzaldúová, Alicia Gasparová a další, které jsou nejen v rámci tohoto tématu velice otevřené, ale také se veřejně hlásí k homosexualitě a dávají tak hlas ženám, které do té doby byly v podstatě umenšovány hned nadvakrát, kvůli svému pohlaví i orientaci.⁵⁷ Chicanské spisovatelky s sebou svou upřímností dokonce strhly vlnu mladých amatérských autorů, kteří se po jejich vzoru začali věnovat homosexuální problematice v rámci literatury a navzájem pomocí svých textů tak sdílet své zkušenosti.⁵⁸ Toto téma zároveň bezpochyby přesahuje hranice chicanské minority, ale oslovuje napříč celou společnost.

Mýtické postavy

Jak je pravděpodobně jasné již z názvu této práce, mytologie spadá do hlavních témat ženské chicanské literatury. Jedná se zejména o trio archetypálních figur La Llorony, Panny Marie Guadalupské a Malinche.⁵⁹ Tyto tři postavy tvoří tradiční předobraz prototypu mexické ženy. Je tedy přirozené, že chicanas, které díky svému původu pravděpodobně byly seznámeny se všemi třemi již v dětství, pracují s jejich odkazem. Zejména tím, jaké hodnoty v sobě nesou a jak jsou jejich osobnosti vnímány v průběhu věků a s ohledem k soudobé chicanské ženě.

Příběh La Llorony je opředen mnoha tajemstvími a existuje v několika verzích. Obecně ale lze říci, že hlavním motivem této legendy je trest za odmítnuté mateřství. La Llorona údajně zabila

---

⁵⁶ Jiroutová Kynčlová, Tereza. Teorie (mexicko-americké) hranice: Mestické vědomí Glorie Anzaldúy. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. 2012, 2. str. 53.

⁵⁷ Delgadillo, Theresa. La aparición de la literatura chicana femenina. *Revista de la Universidad de México*. 2004, N° 3. str. 71.

⁵⁸ Tamtéž. str. 71.

⁵⁹ Tamtéž. str.70.

své dítě a hodila ho do řeky. Po vykonání činu si ovšem uvědomila jeho hrůznost a začala dítě hledat. Za svůj hřích je pak odsouzena k věčnému nářku a její duše nikdy nenalezne klid.⁶⁰

Panna Marie Guadalupská je patronkou Ameriky. V šestnáctém století se zjevila svatému Juanu Diegovi a při jejím zjevení vznikl záhadným způsobem dones velmi uctíváný obraz.⁶¹

Malinche je věnován dostatečný prostor ve zbytku této práce, proto neuvádím její charakteristiku zde.

b) Vybrané představitelky

Rosario Castellanos

(1925 – 1974)

Castellanos původně vystudovala filosofii na Mexické národní univerzitě, v rámci svého života potom působila hned na několika vysokých školách, zejména ve Spojených státech. Byla známou feministkou, těmto názorům potom věnovala prostor i ve svém díle, dále ale také sociálním nerovnostem a postavení indiánů ve společnosti. Nejprve psala převážně poezii, k próze, zejména esejím, se začala věnovat až později.⁶²

Norma Alarcónová

(1943)

Původně pochází z Mexika, ale většinu života strávila ve Spojených státech. Celý profesní život se věnuje latinskoamerické literatuře. Je jednou z hlavních zástupkyň chicanského feminismu.

---

⁶⁰ Palma, Milagros. El mito de La Llorona en América Latina. *Centro Virtual Cervantes*. [Online] [Citace: 25. Červen 2021.] <https://cvc.cervantes.es/>. str. 1.

⁶¹ Dominguez Moreno, José María. La Leyenda de la Virgen de Guadalupe. *Biblioteca virtual Miguel de Cervantes*. [Online] 1994. [Citace: 25. Červen 2021.] <http://www.cervantesvirtual.com/obra/la-leyenda-de-la-virgen-de-guadalupe-i-la-traslacion/>.

⁶² Biografía de Rosario Castellanos. *Biblioteca Rosario Castellanos*. [Online] Universidad Nacional Autónoma de México. [Citace: 25. Červenec 2021.] <https://cieg.bibliotecas.unam.mx/index.php/la-biblioteca/acerca/78-rosario-castellanos>.

Sama přispěla do antologie *This bridge called my back* a podílela se na jejím překladu do španělštiny.⁶³

Lucha Corpi

(1945)

Lucha Corpi původně pochází z Mexika, ale v rané dospělosti se přestěhovala do Kalifornie. Věnuje se hlavně dětské literatuře, ale také poezii a románové tvorbě. Mezi její hlavní témata patří chicanská identita a rasová diskriminace.

Adelaida del Castillo

(1950)

Del Castillo v současné době působí na univerzitě v San Diegu. Je odbornicí na genderová studia, která zkoumá i v rámci chicanského etnika. Podílela se na několika publikacích o chicanském feminizmu.

Laura Esquivelová

(1950, Mexiko)

Před tím, než se začala naplno věnovat své spisovatelské kariéře, pracovala jako filmová scénáristka. Proslavila se zejména svým románem *Jako voda na čokoládu* (*Como el agua para chocolate*, 1989), který dosáhl velkého úspěchu, byl přeložen do mnoha jazyků a zfilmován. Mezi její další knihy patří také *La ley del deseo* (1995), *El libro de las emociones* (2000) nebo *La Malinche* (2006). Mimo to se věnovala také politické kariéře a byla v letech 2012-18 členkou mexického parlamentu.⁶⁴

Cherríe Moraga

(1952)

---

⁶³ Moraga, ed., Cherríe a Anzaldúa, ed., Gloria. 1983. *This bridge called my back : writings by radical women of color*. New York : Kitchen Table, 1983. str. 246.

⁶⁴ Esquivel, Laura. 2006. *Malinche*. Suma de letras, 2006. ISBN 970-731-112-6.

Tato známá chicanská spisovatelka se dlouhodobě věnuje zejména sociální police a boji za práva všech chicanos/as a jiných menšin. Působila také na několika univerzitách, v současné době v Santa Barbaře v Kalifornii. Je jednou ze dvou editorek *This bridge called my back* (1981).⁶⁵

---

⁶⁵ Moraga, ed., Cherríe a Anzaldúa, ed., Gloria. 1983. *This bridge called my back : writings by radical women of color*. New York : Kitchen Table, 1983. str. 248.

6) La Malinche ve vybraných dílech chicanské literatury

Jak již bylo řečeno v kapitole o ženské chicanské literatuře, Malinche je jednou z mýtických postav chicanské literatury, se kterou spisovatelky pracují. Na rozdíl od autorů v kapitole předchozí na ni ale chicanas nahlíží z jiného úhlu, který může být mnohdy až velmi kontrastní. Důvod, proč tomu tak je, nám nabízí například Norma Alarcónová ve sborníku *This bridge called my back*. Vysvětluje, že stejně jako chicanské ženy, i Malinche se stala v podstatě obětí patriarchální společnosti, která ji bere jako pouhý prostředek. Konkrétně v případě Malinche v podstatě zneužila její životní příběh a vytvořila z ní prototyp mexické ženy zrádkyně. Tento negativní přístup se dále začal přenášet z generace na generaci i v pohledu na mexické ženy, protože, jak již víme, se Malinche dá považovat za „matku Mexičanů“ tím, že jakožto indiánská žena porodila prvního míšence, syna Hernána Cortése. Je tedy úkolem samotných chicanas postavit se hrdě za svou minulost a hájit ji, aby tak mohly pomoci i příštím generacím žít mnohem svobodněji a bez předsudků.⁶⁶ Alarcónová přirovnává mýtus o Malinche spíše k mýtu mužského vědomí nežli mýtu o historické postavě právě z toho důvodu, jak jednostranně je vyprávěn.⁶⁷ S tímto názorem se ztotožňuje i Sandra Cypessová, která podotýká, že chicanas si ale Malinche samy nezvolily, protože by se s ní identifikovaly, ale byly k tomu v podstatě donuceny přístupem většinové společnosti a musely se s tím tedy dále vypořádávat.⁶⁸ Zajímavé je, že mají stejný cíl jako autoři z předchozí kapitoly, tedy zanalyzovat vliv konkrétní historické postavy. Jejich výsledky se v mnohém liší.⁶⁹ S naší postavou ve svém díle pracuje mnoho chicanských spisovatelek. Ty, kterým se věnuji v této práci, tedy nejsou jediné, ale považujeme je pro téma práce za nejrelevantnější.

První, kterou bych ráda zmínila a bývá také často citována, je Rosario Castellanos a její báseň „Malinche“.

Desde el sillón de mando mi madre dijo: "Ha muerto."

---

⁶⁶ Alarcón, Norma. 1983. Chicana's Feminist Literature: A Re-Vision Through Malintzin/or Malintzin:: Putting Flesh Back on the Object. [editace] Cherríe Moraga a Gloria Anzaldúa, ed. *This bridge called my back: writings by radical women of color*. New York : Kitchen Table, 1983. str.182 – 184.

⁶⁷ Tamtéž. str. 187.

⁶⁸ Cypess, Sandra Messinger. 2010. *La Malinche in Mexican Literature: From History to Myth*. Austin : University of Texas Press, 2010. ISBN 978-0-292-78960-9. loc. 2929.

⁶⁹ Tamtéž. loc. 2929.

Y se dejó caer, como abatida,
en los brazos del otro, usurpador, padrastro
que la sostuvo no con el respeto
que el siervo da a la majestad de reina
sino con ese abajamiento mutuo
en que se humillan ambos, los amantes, los cómplices.⁷⁰

Výše uvedený úryvek představuje první sloku básně a už v ní si můžeme všimnout několika zajímavých jevů. Prvním je fakt, že je psána v první osobě. Působí na čtenáře tedy tak, že hlas dostává přímo Malinche a má tak příležitost vyprávět svůj příběh. Dále je vidět, že mluví o své matce, která se vrhla do náruče jiného, a říká: „Zemřela.“⁷¹ (Castellanos, podzim 1998) Báseň tedy vypráví analogický příběh Malinche a její matky, která ji spolu se svým novým mužem prodala do otroctví, aby se jí zbavila. Stejným způsobem známe tento příběh z dobových kronik a jak víme, pro Malinche se stal velmi osudný. Báseň dále popisuje i traumatizující smrt jejího otce, vypuzení z vyšší vrstvy a předpovídá její osud: „Já se přesouvám k životu v řetězech“⁷² (Castellanos, podzim 1998), což patrně značí, že po vypuzení z domova byla prodána do otroctví a otrokyní v podstatě zůstala po zbytek života.

y que me aborreció porque yo era su igual
en figura y en rango
y se contempló en mí y odió su imagen
y destrozó el espejo contra el suelo.⁷³

V předchozí ukázce Castellanos popisuje nenávist, kterou vůči ní cítila její matka. Reálně ale vlastně nenáviděla spíše sama sebe, ale protože se ve svojí dceři viděla, vybíjela si pak svou nenávist na ní. Je možné, že tak autorka v podstatě ukazuje, že autoři a historikové, kteří

---

⁷⁰ Castellanos, Rosario. podzim 1998. Malinche. [autor knihy] Ivette N. Hernández. *TRAICION E IDENTIDAD EN "MALINCHE" DE ROSARIO CASTELLANOS*. místo neznámé : INTI, Revista de literatura hispánica, podzim 1998. str. 35.

⁷¹ ha muerto

⁷² Yo avanzo hacia el destino entre cadenas.

⁷³ Castellanos, Rosario. podzim 1998. Malinche. [autor knihy] Ivette N. Hernández. *TRAICION E IDENTIDAD EN "MALINCHE" DE ROSARIO CASTELLANOS*. místo neznámé : INTI, Revista de literatura hispánica, podzim 1998.

Malinche vnímají negativně, v podstatě pouze přejímají jev, který vznikl už v Malinčině dětství. Chicanské autorky ovšem jsou proti tomuto převažujícímu proudu.⁷⁴

S Castellanos se v tom, jak krutý čin matky ovlivnil Malinche a změnil směřování jejího života, shoduje i Adelaida Del Castillo ve své eseji *Malintzín Tenépal*. Dle ní byla většina činů Malinche poháněna vírou, ovšem ne tou v křesťanského boha, ale spíše v aztécká náboženství. Dle Adelaidy Del Castillo se tedy jednalo hlavně o nábožensky založenou milující ženu, což vše dokládá příběhy z kroniky Bernala Díaze del Castillo. Mimo jiné tam totiž najdeme zprávu o tom, že se už jako členka španělské výpravy znovu setká se svou matkou a nevlastním bratrem. Je na ně velice vlídná, což by mohlo značit, že nemá potřebu se nijak mstít a je vyrovnaná se svojí minulostí.⁷⁵ Jak ale víme, Díaz Del Castillo se nedá považovat za historicky zcela spolehlivý zdroj, je tedy možné, že i daná scéna je idealizovaná, protože to by bylo v souladu i s jeho zbylým zobrazováním Malinche. Nicméně to, že byla silně věřící ženou, by vysvětlovalo mnohé a mohlo by posloužit i odpůrcům Malinche jakožto vysvětlení pro některé činy, ze kterých ji viní, třeba zrady Španělů, protože si je možné představit, že stejně jako mnoho jiných indiánů vnímala conquistadory jako bohy.

Adelaida Del Castillo také vysvětluje, že Malinche nemohla být zrádkyní vlasti, z čehož ji mnozí osočují, jelikož v té době neexistovala vlast v dnešním slova smyslu.⁷⁶ Pravděpodobně tedy nejednala tak, že by se rozhodovala „na jakou stranu se přidá“.

Svou esej pak završuje svým odůvodněním toho, proč dle ní vzniklo na základě Malinche negativní paradigma. Je tím „nesprávná interpretace její role v conquistě“⁷⁷ a „nevědomý, ne-li úmyslný, misogynní postoj k ženám obecně, zejména vůči průbojným ženám obecně, ze strany západní společnosti jako celku“⁷⁸ (Del Castillo, 1997).

Pokud se vrátíme zpět k poezii, neměli bychom opomenout sérii básní *Marina* od autorky Lucha Corpi. V úvodní básni „Marina matka“ (Marina madre, 1992) můžeme nalézt jistou podobnost s Malinche od Rosario Castellanos, zejména proto, že i ona se odkazuje

---

⁷⁴ Cypess, Sandra Messinger. 2010. *La Malinche in Mexican Literature: From History to Myth*. Austin : University of Texas Press, 2010. ISBN 978-0-292-78960-9. loc. 3016.

⁷⁵ Del Castillo, Adelaida R. 1997. *Malintzín Tenépal: A Preliminary Look into New Perspective*. [editor] Alma M. García. *Chicana Feminist Thought: The Basic Historical Writings*. Routledge, 1997. str. 124.

⁷⁶ Tamtéž. str. 125.

⁷⁷ misinterpretation of her role in the conquest of Mexico

⁷⁸ an unconscious, if not intentional, misogynistic attitude towards women in general, especially towards self-assertive women in general, on the part of western society as a whole

k Malinchinu původu.⁷⁹ Na rozdíl od Malinche, Marina není psána ich-formou. Zajímavé je hlavně zakončení básně:

Tú no la querías ya y él la negaba
y aquel que cuando niño ¡mamá! le gritaba
cuando creció le puso por nombre "la chingada."⁸⁰

Dle Cypessové existují dvě možné interpretace toho, komu je vlastně tato poslední sloka určena. Buď jimi jsou „potomci“ Malinche, tedy Mexičané, kteří se neztotožňují s jejím odkazem, nebo jím je Hernán Cortés, který jí v *Dopisech* nedopřává prostoru a provdává ji za Juana Jaramilla.⁸¹ Tak jako tak autorka poukazuje na negativní paradigma Malinche.

Součástí série je ale také několik básní, které jsou bezejmenné nebo obsahují jméno Marina pouze v názvu. Je možné, že tím Corpi naznačuje, že i tak již funguje postava Malinche jako podtext, aniž by byla jmenována. Za zmínku dále stojí báseň „Marina panna“ (Marina virgen, 1992). Jednak stejně jako u Del Castillo klade důraz na náboženství, ale zejména působí velmi kontrastním dojmem oproti tradičnímu paradigmatu.⁸² Tradičně je totiž Malinche vnímána jako opak Panny Marie Guadalupské kvůli tomu, že byla milenkou, měla poměr s několika muži apod. Autorčin název tudíž může působit až jako oxymoron a zároveň Malinche v podstatě osvobozuje od těchto stigmat.

Když nahlédneme také do prózy, která se týká naší hrdinky, pozornosti neunikne román *Malinche* (2006) Laury Esquivelové. Jak název napovídá, v knize nalezneme příběh života Malinche v románové podobě. Oproti tomu, co víme z historických pramenů, by se nám mohl zdát o mnohé přikrášlen a romantizován. Vzhledem k tomu, že ale těchto historických faktů máme k dispozici poměrně málo, mohli bychom autorce její nepřesnost i zcela odpustit. Autorka si je bezpochyby jistá, že vytváří vlastní verzi příběhu a přispívá tak k tvorbě

---

⁷⁹ Cypess, Sandra Messinger. 2010. *La Malinche in Mexican Literature: From History to Myth*. Austin : University of Texas Press, 2010. ISBN 978-0-292-78960-9. loc. 311ý.

⁸⁰ Corpi, Lucha. 1992. Marina. [autor knihy] Marta E. Sanchez. *Contemporary Chicana Poetry: A Critical Approach to an Emerging Literature*. Berkeley : University of California Press, 1992.

⁸¹ Tamtéž. loc. 3134.

⁸² Cypess, Sandra Messinger. 2010. *La Malinche in Mexican Literature: From History to Myth*. Austin : University of Texas Press, 2010. ISBN 978-0-292-78960-9. loc. 3152.

mýtického obrazu Malinche.⁸³ Román je vyprávěn ve třetí osobě vševědoucím vypravěčem, čímž můžeme nahlédnout i do myšlenek Malinche a odhalit motivy jejích činů.

Jedním z motivů, které jsou pro Esquivelovou podstatné, je jistým způsobem vlastenectví a fakt, že se Malinche nacházela mezi dvěma kulturami, jak nám dokládá i následující ukázka:

Le gustaba que hablaran náhuatl y español. Que comieran pan y tortillas. Pero le dolía que no hubieran visto lo que fue el valle del Anáhuac. Lo que había sido Tenochtitlan. Por más que se empeñaba en describírselos, le resultaba imposible. Así que decidió dibujar para ellos un códigoce —su códigoce familiar— y enseñarlos a descifrar el lenguaje del mismo. Entender sus signos. Era importante que aparte de aprender a leer el idioma español, supieran leer códigoces.⁸⁴

Líbilo se jí, že mluvili nahuatlem a španělsky. Že jedli chleba a tortilly. Ale bolelo ji, že neviděli, co to je údolí Anahuac. To, co býval Tenochtitlan. Bez ohledu na to, jak moc se ho snažila popisovat, nešlo to. Rozhodla se tedy, že jim nakreslí kodex - jejich rodinný kodex - a naučí je dešifrovat jeho jazyk. Pochopit jejich znaky. Bylo důležité, že kromě toho, že se naučili číst španělsky, aby uměli číst kodexy.

Malinche zde zdůrazňuje fakt, že je důležité, aby její děti znaly kulturu, jazyk i minulost obou národů, ze kterých vycházejí. Tato myšlenka by se dala vztáhnout možná i na všechny chicanos/as, kteří jsou na tom svým původem v podstatě analogicky jako Malinchiny děti.

Motivem románu, nikoliv ale ústředním, je vztah Malinche a Cortése. Esquivel ovšem zdůrazňuje i násilí, které tento vztah provázelo.

Cargó a Malinalli, la sacó del agua y ahí, a la orilla del río, la penetró con fuerza. En ese instante el cielo también explotó y dejó caer la lluvia sobre ellos.⁸⁵

V ukázce se můžeme dočíst o znásilnění, jakého se Cortés dopustil při jednom z jejich prvních setkání. Ačkoliv Esquivelová v knize dává prostor osobnosti a myšlenkám Malinche, neznamená to, že by idealizovala přístup Španělů k ní. O tom, že vůbec věděli, že má Malinche nějakou osobnost, by se dalo lehce pochybovat.

Oproti předchozí kapitole vidíme, že všechny zmíněné případy mají společné to, že nahlíží na Malinche jiným způsobem a snaží se ji ukázat v lepším světle už i z toho důvodu, že se s ní

---

⁸³ Pérez, Ricardo F. Vivancos. zima 2010. Feminismo, traducción cultural y traición en Malinche de Laura Esquivel. *Mexican Studies/Estudios Mexicanos*. zima 2010, Sv. 26, 1. str. 113.

⁸⁴ Esquivel, Laura. 2006. *Malinche*. Suma de letras, 2006. ISBN 970-731-112-6. str. 73.

⁸⁵ Tamtéž. str. 35.

v mnohém ztotožňují. Dávají nám tím najevo, že ne vše je černobílé a pomocí svých textů dávají Malinche hlas a příležitost hájit se.

7) Porovnání tradičního a chicanského vnímání postavy

Ze dvou předchozích kapitol jasně vyplývá, že mezi „archetypální“ a „chicanskou“ Malinche existují zásadní rozdíly. Autoři obou skupin vycházejí z odlišných prostředí, mají jinou životní zkušenost, a proto na ni nahlíží z jiného úhlu. Důležitým faktorem je také to, že tradiční pohled utvářeli zejména muži, nový pohled byl pak stvořen hlavně hlasem ženských autorek, které se tím pádem pravděpodobně mnohem snáze vžily do kůže ženy, která byla otrokyní a ocitla se na rozhraní dvou kultur. Stejně tak ony, chicanas, tedy hispánské ženy žijící na území Spojených států často vyrůstaly v prostředí, které rovnosti mezi pohlavími nebylo nakloněno. Z toho vychází i první, na první pohled jasný rozdíl ve vnímání postavy, kterým je negativní a pozitivní zobrazení. Chicanské spisovatelky jako by si více uvědomovaly, že je důležité svou historii přijmout a důstojně se s ní vypořádat. Navíc v historii, převážně psané muži, představuje La Malinche pro ženy chybějící ženské zastoupení. I z ukázek v předchozí kapitole je cítit, že chicanas zdůrazňují její pozitivní vlastnosti a dívají se na ní přívětivěji. Oproti tomu muži, jako třeba autor Xicoténcatlu, jí kladou za vinu někdy až přehnané množství událostí conquisty.

V kapitole o archetypu Malinche bylo vysvětleno, že pro spisovatele byla dlouhou dobu zejména synonymem zrádkyně. Tuto přezdívku ovšem získala až na základě událostí jejího života po setkání se Španěly, když se stala součástí Cortésovy družiny. To, co setkání předcházelo, je v knihách jako *Xicoténcatl* nebo *Los mártires del Anáhuac* zcela vynecháno nebo tomu není připisován velký důraz. Jak je ale vidět u Rosario Castellanos nebo Luchy Corpy, nemělo by to tak být. Tyto autorky kladou mnohem větší důraz na fakt, že La Malinche byla zrazena vlastní rodinou a prodána do otroctví, což je pro její život stejně zásadní a možná i více traumatizující. To, že tento fakt neopomeneme, nám dává možnost na ni nahlédnout daleko komplexněji.

Výše zmíněné autorky také zdůrazňují její náboženské založení, které patrně mohlo být motivací pro všechny následující činy a kritizovanou „lehkost“, s jakou jednala na straně Španělů. Přestože ji Bernal Díaz del Castillo vnímá jako křesťansky založenou ženu a nebrání se srovnávání její postavy s Biblií, je velice nepravděpodobné, že by se jakýkoliv člověk, který byl donucen přijmout jiné náboženství, s ním hned ztotožnil a jednal dle jeho zásad. Je tudíž mnohem pravděpodobnější, že po celý svůj život vycházela ze sobě bližších indiánských náboženství a s jejich pomocí si vysvětlovala i okolní události a Španěly vnímala až pobožným způsobem, jako mnoho indiánů té doby, a tudíž by vlastně nikdy nekonala proti indiánskému lidu, ale v podstatě naopak v jeho zájmu. V té souvislosti je také podstatné podotknout, že byla

pouhým člověkem, nikoliv bohyní, biblickou Evou, jako je zobrazena v Xicotécatlu, nebo Josefem, jak tomu je u Díaze del Castillo. Tento fakt si chicanské autorky výrazně uvědomují. Když se zamyslíme nad tím, jak byly její činy takto přirovnávány k náboženským legendám a až nápadně se podobaly, tím méně pravděpodobné je, že se stejným způsobem udály. Spíše je potom autoři takto „napasovaly“ z důvodu vlastních náboženských přesvědčení.

Realističtější je také chicanský pohled na její sexualitu a vztah s Hernánem Cortésem. Tradičně buď jakoby žádnou sexualitu neměla, nebo byla naopak prostitutkou kvůli vztahu s několika muži. Je ale poněkud nesmyslné ji prostitutkou nazývat vzhledem k tomu, že byla otrokyní, tudíž si s ní muži z Cortésovy družiny v podstatě mohli dělat, co chtěli. O tom, zda si k některým z nich Malinche vytvořila citové pouto by se také dalo pochybovat, zejména z důvodu jejich jasné nadřazenosti. Motiv toho, že její vztah s Cortésem nebyl alespoň zpočátku vůbec dobrovolný, nalezneme i v románu Laury Esquivel, kde detailně popisuje její znásilnění. Esquivel dává ve své knize důraz i na dva potomky, kteří z těchto vztahů vznikli, a ukazuje tak, že Malinche byla i matkou. Což je opět motiv, který bývá tradičně vynecháván. Je ale logické, že pro chicanos/as je fakt, že měla děti, mnohem podstatnější právě proto, že – jak již bylo několikrát zmíněno – se jedná o jedny z prvních známých míšenců a tím pádem Mexičanů. Její role matky by se tudíž odtud dala symbolicky vztáhnout hned na celý národ. V předchozí kapitole jsme ovšem zmínili, že národ ve smyslu, jak ho známe nyní, vznikl na mexickém území samozřejmě mnohem později. Je možné, že pokud by autoři, kteří se vyjadřovali k Malinche v negativním smyslu, žili nyní, už by pro ně bylo s dnešními poznatky jednodušší více se vcítit do smýšlení lidí tehdejší doby a pochopit, že lásku k vlasti patrně Malinche nikdy nepocítila, protože ani nemohla vědět, co to vlast je. Je také nutné podotknout, že i mezi indiány byla Malinche stále otrokyní, samozřejmě kromě období raného dětství, tím pádem možná ani nepocítovala takový rozdíl v tom, zda je otrokyní u indiánů nebo u Španělů, protože jejich zacházení s ní, jakožto otrokyní, možná nemuselo být moc rozdílné, tedy až do té doby, než byla provdána za Jaramilla.

Důvod, proč o Malinche dnes vůbec něco víme, je nejpravděpodobněji ten, že byla překladatelkou/tlumočnicí. Myslím, že tento fakt by měl být obecně brán jako pozitivní, protože se jedná o jednoduchý důkaz toho, že byla inteligentní. Přesto, jak již bylo řečeno, v knihách, jako je Xicotécatl, je tento fakt zcela zamlčen na úkor zdůrazňování jejích negativ. To chicanské autorky tuto skutečnost rozhodně neopomíjejí, včetně například Esquivelové a opět se ztotožňují s tím, že byla, stejně jako ony, bilingvní. Mnohé, jako třeba Norma Alarcónová,

jí tím pádem symbolicky přisuzují roli „mostu“ mezi dvěma kulturami, kterými se mnohé autorky samy snaží být, jako se dočteme u Cherríe Moragaové.

8) Závěr

Tato bakalářská práce se snažila představit postavu Malinche v rámci chicanské literatury a srovnat její zobrazení s tím více tradičnějším. Nejprve byla Malinche představena jakožto historická postava v dobových pramenech jak španělských, tak indiánských. Přestože získáváme určitou představu a stručnou časovou osu jejího života, mnoho zůstává tajemstvím. Co je ale jasné je to, že se proslavila díky svému tlumočnickému umu a tím si také vydobyla místo v těchto historických pramenech. Opomenout nesmíme ani její vztah s Hernánem Cortésem a jejich společného syna Martína. Už u dobových kronikářů ale zjišťujeme, že ačkoliv se označují za věrohodné, mnoho nasvědčuje tomu, že jsou některé události idealizovány. Navíc postrádáme mnoho detailů, většina věcí, která je zaznamenána, se týká pouze té části jejího života, kdy už byla součástí španělské družiny. Už zde tudíž můžeme sledovat jev, který v podstatě dále bude spojovat všechny, kteří s Malinche, jakožto literární postavou budou pracovat, tedy, že s touto hrdinkou nakládají pokaždé svým vlastním způsobem podle toho, jak se jim to hodí, a sledují tím své vlastní cíle. Ty se od sebe liší, ale mohou se i opakovat u různých skupin spisovatelů, jako jsou například i ty chicanské. Nejprve se ovšem práce věnuje jednomu z prvních využití Malinche v literatuře. Jedná se převážně o prameny z devatenáctého a první poloviny dvacátého století. Zde můžeme sledovat vznik jistého paradigmatu, který potom začnou přejímat i další. Nejčastěji je Malinche označována jako zrádkyně, svůdnice nebo původce všeho zlého. Kromě toho, že jak nyní bylo zmíněno, Malinche se spisovatelům díky jejím životním okolnostem v podstatě hodila pro vytvoření podkladu negativní hrdinky, dalším důvodem může být i to, že byla ženou. Jestliže bylo tou dobou na ženy nahlíženo svrchu a nejednalo se s nimi jako s rovnými, bylo potom možná jednodušší takto vytvořit zápornou hrdinku.

Práce také představuje chicanskou literaturu obecně, a to zejména tu ženskou. Tato specifická skupina obyvatelstva, která žije na pomezí dvou kultur, latinskoamerické a té ze Spojených států, využívá literaturu jako platformu pro vlastní sebeurčení a vyjádření pocitů nad tím, jaké překážky tento život představuje. U žen se navíc přidávají témata jako genderová diskriminace. Autorky se při své tvorbě často obrací do minulosti svého národa, do které i Malinche bezpochyby patří. V práci můžeme na příkladech chicanských textů sledovat styl, s jakým i s touto postavou pracují. Dalo by se říci, že všechny spojuje jisté ztotožnění se s ní, což následně vede i k poměrně kladnému přístupu. Z Malinche jako by si chicanas vytvářely svou původní „matku“, která je inteligentní, pečující a má osobnost.

V závěrečné kapitole se práce snaží vyzdvihnout hlavní rozdíly mezi zmíněnými dvěma přístupy. Obecně bychom mohli říci, že každý autor zpracovává postavu Malinche po svém a využívá ji ke svému prospěchu. K tomu mu napomáhá zejména fakt, že toho o Malinche z historických pramenů vlastně víme tak málo.

Závěrem je nutné podotknout, že děl, ve kterých se Malinche vyskytuje, ať už přímo nebo jen jako podtext, je opravdu mnoho a toto téma by vydalo na velké množství odborných prací. To dokládá i množství publikací a vědeckých článků, které doposud na toto téma vyšly. Tato práce tím pádem pracovala jen s jejich úzkým výběrem.

Resumé

Tato práce se věnuje historické postavě Malinche a její přítomnosti v chicaské literatuře. Práce se nejprve zvláště zabývá historií této postavy a chicanské literatuře obecně. Zjišťujeme, že historicky podložených faktů o Malinche není mnoho, což v podstatě usnadňuje následnou tvůrčí práci s ní. Skupinu chicanos/as spojují témata jako boj za vlastní práva nebo sebeurčení, která se potom promítají i do literatury. Nejprve je ovšem představeno paradigma postavy Malinche, jeho vznik a vývoj. Zrodilo se převážně v devatenáctém a první polovině dvacátého století a nese značně negativní charakter, který často označuje Malinche například za zrádkyni. Později je ale ukázáno, že chicanské autorky píšící o této hrdince jiným způsobem a na jejím příběhu vyzdvihují zcela jiná témata. Těmi je zejména její komplikované dětství a role matky. Tím docházíme i k tomu, že chicanské ženy se v mnohém s Malinche ztotožňují, protože ani ony to neměly v životě lehké. Jako ona žily v jiném jazykovém a kulturním prostředí, než do jakého se narodily, a bylo k nim přistupováno nerovným způsobem. Tím pádem je celý jejich přístup k ní značně pozitivnější a přívětivější, což se dá ukázat zejména na srovnání s původním archetypem, o což se snaží závěrečná kapitola.

Resumen

Este trabajo está dedicado a la figura histórica de la Malinche y su presencia en la literatura chicana. Primero se trata el tema de la historia de este personaje y de la literatura chicana en general. Encontramos que no existen muchos hechos históricos sobre La Malinche, lo que básicamente facilita el trabajo creativo posterior con ella. El grupo étnico chicano está conectado por temas como la lucha por los propios derechos o la autodeterminación, que luego se reflejan en la literatura. Sin embargo, sobre todo se introduce el paradigma de la personaje de Malinche, su origen y desarrollo. El paradigma nació principalmente en el siglo XIX y la primera mitad del siglo XX y tiene un carácter negativo, que a menudo describe a La Malinche, por ejemplo, como una traidora. Luego, se demuestra que los autores chicanos escriben sobre esta personaje de una manera diferente y resaltan temas completamente diferentes de su historia. Estos son principalmente su infancia complicada y el papel de la madre. Esto también lleva al hecho de que las mujeres chicanas se identifican de muchas maneras con la Malinche, porque tampoco lo tuvieron fácil en la vida. Como ella, vivían en un entorno lingüístico y cultural diferente al que tenían al nacer y fueron tratadas de manera desigual. Por lo tanto, todo su enfoque se vuelve cada vez más positivo y amable, lo que puede mostrarse especialmente en comparación con el arquetipo original, lo que el capítulo final intenta hacer.

Citovaná literatura

Primární literatura

Anonymní. leden 2017. Xicoténcatl. [autor knihy] Gilmei Francisco Fleck a Leila Del Pozo González. *Brief Notes on the Portrayal of the Character Malinche in the English Translation of the First Latin American Historical Novel Xicoténcatl*. International Journal of Language and Literature : American Research Institute for Policy Development, leden 2017, Sv. 5, 2.

Castellanos, Rosario. podzim 1998. Malinche. [autor knihy] Ivette N. Hernández. *TRAICION E IDENTIDAD EN "MALINCHE" DE ROSARIO CASTELLANOS*. místo neznámé : INTI, Revista de literatura hispánica, podzim 1998.

Corpi, Lucha. 1992. Marina. [autor knihy] Marta E. Sanchez. *Contemporary Chicana Poetry: A Critical Approach to an Emerging Literature*. Berkeley : University of California Press, 1992.

Díaz del Castillo, Bernal. 1989. *Historia Verdadera de la Conquista de la Nueva España*. Madrid : Alianza Universidad, 1989. ISBN 84-206-2580-9.

Díaz del Castillo, Bernal. *Pravdivá Historie Dobývání Mexika*, přeložil: Luděk Kult, Praha: Odeon, 1980.

Esquivel, Laura. 2006. *Malinche*. místo neznámé : Suma de letras, 2006. ISBN 970-731-112-6.

Moraga, Cherríe. 1983. Preface. [editace] ed. Gloria Anzaldúa, ed. Cherrí Moraga. *This Bridge Called my Back*. Watertown : Kitchen Table: Women of Color Press, 1983.

Paz, Octavio. 1998. *El laberinto de la soledad*. Madrid : Cátedra, 1998. ISBN 84-376-1168-7.

Real Academia Española. Diccionario de la lengua española. *Real Academia Española*. [Online] [Citace: 4. červenec 2021.] <https://dle.rae.es/malinchismo?m=form>.

Sekundární literatura

Alarcón, Norma. 1983. Chicana's Feminist Literature: A Re-Vision Through Malintzin/or Malintzin:: Putting Flesh Back on the Object. [editace] Cherríe Moraga a Gloria Anzaldúa, ed. *This bridge called my back: writings by radical women of color*. New York : Kitchen Table, 1983.

Bělič, Oldřich a Forbelský, Josef. 1984. *Dějiny španělské literatury*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1984.

Biografía de Rosario Castellanos. *Biblioteca Rosario Castellanos*. [Online] Universidad Nacional Autónoma de México. [Citace: 25. Červenec 2021.] <https://cieg.bibliotecas.unam.mx/index.php/la-biblioteca/acerca/78-rosario-castellanos>.

Ciestas, José Antonio Flores Farfán. 2006. La Malinche, portavoz de dos mundos. *Estudios de cultura Náhuatl*. 2006, 37.

Cortés, Hernán y Delgado Gómez, Ángel, ed. 1993. *Cartas de relación*. Clásicos Castalia. Madrid : Castalia, 1993. ISBN 84-7039-670-6.

Cypess, Sandra Messinger. 2010. *La Malinche in Mexican Literature: From History to Myth*. Austin : University of Texas Press, 2010. ISBN 978-0-292-78960-9.

- Del Castillo, Adelaida R. 1997.** Malintzín Tenépal: A Preliminary Look into New Perspective. [autor knihy] Alma M. García. *Chicana Feminist Thought: The Basic Historical Writings*. místo neznámé : Routledge, 1997.
- Del Pozo González, Leila a Fleck, Gilmei Francisco. prosinec 2017.** Brief Notes on the Portrayal of the Character Malinche in the English Translation of the First Latin American Historical Novel Xicoténcatl. *International Journal of Language and Literature*. prosinec 2017, Sv. 5, 2.
- Delgadillo, Theresa. 2004.** La aparición de la literatura chicana femenina. *Revista de la Universidad de México*. 2004, N° 3.
- Dominguez Moreno, José María. 1994.** La Leyenda de la Virgen de Guadalupe. *Biblioteca virtual Miguel de Cervantes*. [Online] 1994. [Citace: 25. Červen 2021.] <http://www.cervantesvirtual.com/obra/la-leyenda-de-la-virgen-de-guadalupe-i-la-traslacion/>.
- Flores Farfán, José Antonio. 2006.** La Malinche, portavoz de dos mundos. *Estudios de cultura Náhuatl*. 2006, 37.
- Gomara, Francisco López de. 1979.** *Historia de la conquista de México*. Caracas : Biblioteca Ayacucho, 1979. Sv. 65. ISBN 84-660-0017-8.
- , 1979. *Historia general de las Indias y vida de Hernán Cortés*. Caracas : Biblioteca Ayacucho, 1979. Vol. 64. ISBN 84-660-0019-4.
- Grillo, Rosa María. 2011.** El mito de un nombre: Malinche, Malinalli, Malintzin. *Mitologías hoy*. 2011, Sv. 4.
- Herren, Angela Marie. fall 2000.** Representing and Reinventing Doña Marina: Images from the Florentine Codex and the Lienzo de Tlaxcala. *Latin American Indian Literatures Journal*. fall 2000, stránky 158-180.
- Hodoušek, Eduard. 1996.** *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Praha : Libri, 1996. ISBN 80-85983-10-9.
- Jiroutová Kynčlová, Tereza. 2012.** Teorie (mexicko-americké) hranice: Mestické vědomí Glorie Anzaldúy. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. 2012, 2.
- Lacroix, Jorge Gurria. 1979.** Prólogo. [autor knihy] Francisco López de Gómara. *Historia de la conquista de México*. Caracas : Biblioteca Ayacucho, 1979.
- Lobo, Patricia Alves. 2016.** Periferias hispánicas de los EEUU: la literatura chicana femenina como manifestación de los márgenes culturales estadounidenses. *Cuadernos de Aleph*. 2016, 8.
- María, Carmelo Sáenz de Santa. 1989.** Introducción. [aut. libro] Bernal Díaz del Castillo. *Historia Verdadera de la Conquista de la Nueva España*. Madrid : Alianza Editorial, 1989.
- Moraga, ed., Cherríe a Anzaldúa, ed., Gloria. 1983.** *This bridge called my back : writings by radical women of color*. New York : Kitchen Table, 1983.
- Oviedo, José Miguel. 1995.** *Historia de la literatura hispanoamericana I. De los orígenes a la Emancipación*. Madrid : Alianza Editorial, 1995. ISBN 84-206-8151-2.
- Palma, Milagros.** El mito de La Llorona en América Latina. *Centro Virtual Cervantes*. [Online] [Citace: 25. Červen 2021.] <https://cvc.cervantes.es/>.
- Pérez, Ricardo F. Vivancos. zima 2010.** Feminismo, traducción cultural y traición en Malinche de Laura Esquivel. *Mexican Studies/Estudios Mexicanos*. zima 2010, Sv. 26, 1.

Peterson, Jeanette Favrot. 1995. ¿Lengua o Diosa? The Early Imaging of Malinche. [autor knihy] Susan Schroeder and Frederick Hicks ed. Eloise J. Keber. *Chipping Away on Earth: Studies in Prehispanic & Colonial Mexico in Honor of Arthur J.O. Anderson & Charles E. Dibble*. Lancaster : Labyrinthos Press, 1995, stránky 187-202.